

Mod nye højder på Ilisimatusarfik

I anledning af 40-års jubilæet i 2024 for Grønlands Universitet, Ilisimatusarfik, talte Jette Spøer med mangeårige universitetsbibliotekar Bolethe Olsen om hendes livsbane som bibliotekar og uddannelseslandskabet højt mod nord

□ **Jette Spøer**, tidligere informations-specialist ved KU

Det er fjerde år i træk, at jeg besøger Grønlands Universitet Ilisimatusarfik og kortvarigt hjælper universitetsbiblioteket ved studiestart med litteratursøgningskurser for nye studerende. I gensynet med Ilisimatusarfik oplever jeg samme fascination ved selve bygningsværket, der på afstand læner sig op ad bjerget Sermitsiaq. Tættere på forstår jeg sammenligningen med gletsjerspalter, hvor lyset strømmer ud mellem de skrånende bygninger og møder mig fra de himmelhøje panoramavinduer.

Indgangen er som en varm velkomst, når man kommer fra den rå morgentåge og bliver mødt af Aka Høeghs appellerende vægkunst med stærke farver, symboler og udtryk. Jeg hæfter mig ved, at hendes 'Kundskabens træ' viser vej op ad trappen til universitetsbiblioteket.

Under mit besøg denne gang kan universitetet fejre sit 40-års jubilæum ved årsfesten, hvor universitetsbibliotekar Bolethe Olsen, som repræsentant for universitetets første 10 studerende, holder årsfesttalen.

At lytte til Bolethe Olsens beretning om, hvordan de som pionerer for højere uddannel-

se under beskedne kår, men med dedikerede undervisere i front, forstod vigtigheden af uddannelse, giver os som tilhørere en følelse af ærefrygt for de mange ildsjæle.

For meget er sket siden dengang Inuit Instituttet, som det hed, lå i lokaler på førstesalen ved Landsbiblioteket, og frem til i dag, hvor universitetets indgang prydes af et banner: Shaping the Arctic.

Universitetet har i dag omkring 750 studerende og 100 ansatte, og der udbydes foreløbig 11 bachelor- og fem kandidatuddannelser. Siden 2001 har man haft den treårige ph.d.-uddannelse og i dette jubilæumsår en rekord på uddeling af hele syv ph.d.-grader.

Bolethe Olsen afslutter sin tale med at påpege, at der med de mange nye tiltag, flere uddannelser og øget samarbejde internationalt bliver behov for at udvide den nuværende campus Ilimmarfik.

'Årets pris' går til Aviaja Lyberth Hauptmann for hendes arbejde med at udvikle og igangsætte den første naturvidenskabelige bacheloruddannelse i Grønland, der kommer til at omfatte centrale emner som klimaforandringer, biodiversitet og relationerne mellem mennesker og natur, som er særlige for Grønland og Arktis.

Universitetscampus Ilimmarfik

40-års jubilæet er en manifestation af, hvor hurtigt udviklingen er gået, ikke alene med at samle uddannelser og forskning, men også med at løfte begge dele til internationale standarder.

Universitetet har i dag → omkring 750 studerende og 100 ansatte, og der udbydes foreløbig 11 bachelor- og fem kandidatuddannelser. I jubilæumsåret 2024 blev der uddelt syv ph.d.-grader.
Foto: Jette Spøer

Med en uddannelsesreform fra 2007 besluttede Naalakkersuisut at fusionere de videregående uddannelser med universitetet, så uddannelsesstederne ikke længere lå spredt i Nuuk.

I 2008 flyttede universitetet med studieretninger inden for samfundsvidenskab, teologi, sprog og kultur samt samfundshistorie til den nybyggede universitetscampus, Ilimmarfik, der som center for uddannelse, forskning, dokumentation og formidling også kom til at omfatte Grønlands Statistik, Sprogsekretariatet, Landbibliotekets afdeling Groenlandica og Nationalmuseets Landsarkiv. Samtidig kom sygepleje-, socialrådgiver- og journalistuddannelsen til at høre ind under universitetet, og siden med en gradvis overflytning af læreruddannelsen, erhvervsøkonomi og jura så der i dag er fire institutter: Institut for Læring, Institut for Sygepleje & Sundhedsvidenskab, Institut for Samfund, Økonomi & Journalistik og Institut for Kultur, Sprog & Historie.

Siden 1998 har Grønlands Naturinstitut Pinnngortitaleriffik været center for naturvidenskabelig forskning og undervisning og har med udbygningen Pikiialaarfik i 2017 haft sin egen bygning indrettet med auditorium, undervisningslokaler, laboratorier, kontorarbejdspladser, gæstelejligheder m.v. Her er også Klimaforskningscentret forankret, hvor der forskes i klimaændringers effekter på den arktiske natur og det grønlandske samfund.

Hvor uddannelse ikke er en selvfølge

Dagen efter årsfesten taler jeg med Bolethe Olsen, som jeg har gjort så mange gange før, og forsøger at samle trådene i hendes livsbane som bibliotekar.

Hun er opvokset i Sisimiut, hvor hun gik på en folkeskole med en inddeling i grønlandske og dansksprogede klasser. Med nedlæggelsen af realskolen i Grønland fortsatte hun fra 8. til 10. klasse i en dansksproget klasse, herefter kom hun til Danmark på Galtrup efterskole på Mors, og i 1980 flyttede hun til Nuuk for at tage en toårig HF-uddannelse.

Hendes drøm om en universitetsuddannelse blev en realitet, da Inuit Instituttet blev oprettet i 1984, hvor hun som sagt var på det første hold studerende ved universitetet. I ventetiden frem til universitetsstart var hun lærervikar, timelærer og frivillig i selvbyggerprojekter i Qaanaaq Grønlands nordligste by på vestkysten.

I 1986 blev der indgået en aftale mellem hjemmestyret og Danmarks Biblioteksskole, så man med en toårig grunduddannelse ved Ilisimatusarfik kunne tage en toårig bibliotekaruddannelse i Danmark. Bolethe Olsen var sammen med Elisa Jeremiassen de

to første grønlændere, som blev færdige som bibliotekarer i 1989. I 1994 blev Elisa Jeremiassen den første grønlandske landsbibliotekar og Bolethe Olsen udnævnt som souschef og siden konstitueret landsbibliotekar, mens Elisa Jeremiassen tog kandidatuddannelsen ved Danmarks Biblioteksskole i 1997-99. Gradvist uddannede flere sig, men dengang som nu kræver det uddannelse i udlandet typisk Danmark.

I 2004 blev Bolethe ansat som bibliotekar ved universitetet i Nuuk, der indtil etableringen af Ilimmarfik lå i den gamle Herrnhutiske Missionsstation fra 1738. Når hun fortæller om sine 20 år som universitetsbibliotekar, er det som et tilbageblik på, hvordan vores profession har ændret sig med internettets indtog og med digital kommunikation, e-ressourcer og fjernundervisning som nye redskaber.

Som enebibliotekar på universitetsbiblioteket med mange funktioner i drift, administration og betjening af forskere, undervisere og studerende er der dog stor forskel i spændvidden af opgaver i forhold til et dansk universitetsbibliotek med et stort bagland.

Universitetsbiblioteket er integreret med Groenlandica, Grønlands landsarkiv, national- og forskningsbibliotek, som til sammen understøtter undervisning og forskningsaktiviteter samtidig med at være et offentligt bibliotek, der har lånesamarbejde med andre biblioteker i og uden for Grønland. Med store grønlandske arkivalier, dokumenter, billedsamlinger m.v. hober materialerne sig op i arkiverne og afventer katalogisering og digitalisering.

Bolethe Olsen fortæller også om de store omkostninger ved forsendelser, kostbare enkeltbestillinger med fly, og at et lille sprogområde som det grønlandske giver begrænsninger; markedet er småt, og e-bøger kan ikke tilbydes på universitetet. Økonomien begrænser sig til få faglige og videnskabelige e-ressourcer igennem Consortia Manager via Det Kgl. Bibliotek.

Hvor biblioteker er ens

Når jeg går rundt på universitetsbiblioteket her i Nuuk, slår det mig, hvor ens biblioteker er. Ikke alene for de endeløse rækker af bogreoler, men i genkendelsen af et studiemiljø med plads til ro og fordybelse i studieceller, grupperum og loungeområder med udstillinger og kunst til inspiration. Dels genkender jeg, at nok er de studerende komfortable med deres tablets, men ved studiestart skal de lære søgeteknik og kende akademiske redskaber.

Universitetsbiblioteket er en integreret del af studielivet med attraktive studiefaciliteter og fri adgang for studerende efter lukketid. Bibliotekerne har en fælles online portal, og

brugerne kan igennem Landsbiblioteket få adgang til E-Reolen, Filmstriben og podcasts.

Samarbejdet med Det Kgl. Bibliotek om de digitale ressourcer fra og om Grønland for at imødekomme behovet for digitalisering af den grønlandske kulturarv samt indgåelse af licensaftaler som deltager i licenskonsortiet, er væsentligt, understreger Bolethe Olsen.

Med bevillinger fra Nordisk Ministerråd var hun selv på udveksling ved Det Kgl. Bibliotek i 2011 og senere ved Syddansk Universitet i 2018. Det nordiske fagfællesskab i lånesamarbejde og årlige konferencer giver faglig sparring med andre universitetsbiblioteker. Bolethe Olsen har gjort sin indflydelse gældende på andre områder end lige biblioteksdelen ved at sidde som medlem af HSSU, Hoved-, Samarbejds- og Sikkerhedsudvalg, hvor medarbejdere har direkte dialog med ledelsen, og som medlem af bestyrelsen for universitetet.

Bolethe Olsen påpeger, at med et stigende antal forskere og undervisere udefra – samt selvstyrets bevillinger til semesterophold for studerende i udlandet, hvor flere søger til USA og Canada – trænger engelsk sig mere og mere på som undervisningssprog. Med en stigende interesse fra udlandet grundet klimaforskning, nye vækstområder og øget turisme er sprogkundskaber og særligt engelsk en vigtig forudsætning for kommunikation med omverdenen.

Som Bolethe Olsen nævnte i årstalen, er universitetet i vækst, men hun kan være bekymret for, om den begrænsede adgang til forskningsbaserede e-ressourcer er tilstrækkelig til at understøtte uddannelse og forskning på internationalt niveau.

Med blik på fremtiden

Man plejer at sige, at ingen er uundværlige. Men min bekymring er, hvem der – når den tid kommer – skal afløse Bolethe Olsen. Med en befolkning på knap 57.000 mennesker spredt i det kæmpe land, er rammerne og mulighederne for uddannelse udfordret af både store afstande og demografien, og hertil kan tilføjes en generel problematik med et stort frafald i gennemførelse af uddannelse fra folkeskolen og opefter. Gennemførelsesraten er heldigvis blevet højere for hvert år.

Så trods store investeringer og klare mål for at højne uddannelsesniveaet i Grønland er det svært at imødekomme behovet for uddannet personale, og også bibliotekerne er i skarp konkurrence om at rekruttere kvalificeret arbejdskraft.

Universitetsbiblioteket har en betydelig andel i at imødekomme universitetets tiltagende behov for informationsressourcer og stille studiefaciliteter til rådighed for en brugerskare, der vokser år for år. For Bolethe Olsen

“ At lytte til Bolethe Olsens beretning om, hvordan de som pionerer for højere uddannelse under beskedne kår, men med dedikerede undervisere i front, forstod vigtigheden af uddannelse, giver os som tilhørere en følelse af ærefrygt for de mange ildsjæle.

– Jette Spøer

↑ Bolethe Olsen

som enebibliotekar er det et evigt kapløb med tid og ressourcer for at følge med den hastige udvikling på Ilisimatusarfik.

I dette kolossale land, hvor byer ikke er forbundet med veje, og man er nødt til at rejse med skib eller fly for at nå fra én by til en anden, er udbygning af infrastrukturen naturligvis en kæmpe udfordring. Med åbningen af den internationale lufthavn i Nuuk i november 2024, som endnu en væsentlig forbedring af transportmuligheder og kommunikation med omverdenen, bliver det så også min sidste mellemlanding i transitlufthavnen for store fly i Kangerlussuaq.

Mine rejser til Nuuk har givet mig en bedre forståelse for, hvad vores fælles historie i rigsfællesskabet har betydet ikke bare for Grønland, men for os danskere. En indsigt i hvilke omkostninger det har haft for Grønland, men også hvilken gensidig forbundethed det har givet.

Med universitetets 40-års jubilæum og et tilbageblik på Bolethe Olsens livsbane som bibliotekar har det samtidig været som et tilbageblik på mine egne 40 år som bibliotekar i en verden konstant i forandring.